

סיום "שמורת יוקרא"

סיימנו את חומש ויקרא. "שמורת יוקרא" הם ענין אחד: יציאת מצרים, מתן תורה, וישיבתנו בתוכם... השראת השכינה בכלל-ישראל ומתוך-כך בכל אחד מישראל. השראת השכינה בישראל היא "נצח ישראל".

"במדבר" - ספר הדרך

ממצרים הגענו להר סיני מסביב לשטח המצומצם והמוגדר של ההר, נמצא מדבר - מדבר סיני. אנו הולכים מן ההר אל מרחבי המדבר. יש כורה וצורך אלוהי מיוחד בסדר ההנהגה האלוהית הזאת להוליכנו במדבר. יוצר האדם, יוצר "עם זו יצרתי לי", מנחה אותנו ומדריך אותנו בכל סדרי חיי האדם. חומש במדבר הוא החלק המיוחד של דבר ד' המאיר לנו את ענינו של האדם שבדרך. יש להתבונן ולראות שמציאות זו של היות האדם בדרך שייכת לשלמות חיי האדם. צלם האלוהים שבאדם, ובמיוחד של "אתם קרוין אדם", שייך לכל מהלך חיי האדם. על-פירוש נמצא האדם במצב של בריאות רוחנית, מוסרית ואנושית, אבל במציאות חיי האדם, ישנם גם מצבים של חוסר בריאות. יוצר האדם מנחה את האדם בכל המצבים, גם כשהוא בריא בגוף-נפש ורוח וגם כשאינו בריא. יש צורך להפיץ אור על כל מסיכות חיי האדם, בין כשהוא בשלמות כוחותיו הגופניים והרוחניים, בין כשהוא אינו כן. וכן הוא לגבי האדם הצבורי, הלאומי, הכלל-ישראלי. האדם נמצא ברוב שנות חייו במצב של "בשבתך בביתך" כשהוא קבוע ומסודר בבית, הכל הוא קבוע, יציב ומסודר (בית-המדורש גם הוא בית).

הוא נקרא בגמרא "כי רבנן", הבית של רבנן. אבל פעמים האדם שייך למצב של "בלכתך בדרך", והדבר הכרחי. כך היא המציאות: החיים מתחלקים למצבים של שלום ושקט, בבית ובמשפחה, ולמצבים של הליכה בדרך. היציבות והקביעות והתנועה בדרך מקיפות יחד את כל דמות חיי האדם, ועם זה יש מקום לערוך הבחנה מסוימת ביניהן. בבית, במשפחה, בחברה, האדם יותר מסודר ומוגן. לעומת זאת, בדרך, מחוץ לישוב, במדבר, יש סכנות. ועליכן נקבעה תפילת הדרך ליצא לדרך, וברכת הגומל לבא מן הדרך. "כל הדרכים בחזקת סכנה". בדרך יש סכנות, סיכוכים והתנגשויות. מכל-מקום, מציאות ההויה של האדם בעולם כוללת שני מצבים אלה, ודבר ד' כולל אותנו גם בקביעות, כשאנו מובטחים יותר, וגם בארעיות ובגודרים. כך הוא באופן אישי-פרטי אצל כל אחד ואחד מאתנו, ולא פחות מזה במובן כללי, צבורי ולאומי.

אמת בנצח. ספר 25-26

הכנות לדרך

בדרך יש סיכוכים גופניים ורוחניים, פרטיים וצבוריים. כאן מתחיל למעשה המסע הכלל-ישראלי על כל סכנותיו. הכניסה לסכנות מצריכה פיקוח וטיפול מיוחד של רבוננו-של-עולם. בשתי הפרשיות הקודמות היו הכנות לדרך: פקודים, סטטיסטיקה והזדרכה אלוהית לשמירת האדם מסכנות רוחניות, בפרשיות נזיר וסוטה. סוטה היא שיא המצב השלילי באומה, סיכון של פסול הדורות. ומצד שני, נזיר הוא מצב חיובי. הנזיר הוא אדם פרטי שנמצא במצב של התעלות אישית כעין קדושת כהונה.

כשכל הבנין השלם של כלל-ישראל מסודר מסביב למשכן, משתכללת השראת השכינה בישראל, וחוזר המצב של יום השמיני, של חנוכה המזבח, שבו נראה "כבוד ד' אל כל העם". "ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארץ העדת מבין שני הכרבים וידבר אליו". מתוך זה יש אפשרות לצאת לדרך.

"ויהי בנסע הארץ"

ורבתנו-של-עולם נוסע אתנו! "ויהי בנסע הארץ", והארץ נקרא ד': "קומה ד' שובה ד'". כפי שמפורש במיוחד בדברי הקודש של "הכוזרי". כי אורייתא וקודשא-ברוך-הוא חד הוא. לכיין פסוקים אלה, מהווים פרשה מיוחדת, המוקפת בסימנים מיוחדים: נז"ן הפוכה. נז"ן זו, ענינה נפילה, כנז"ן שנשמטה מ"אשרי", נפילה כביכול של השכינה הנודדת אתנו, "איש נודד ממקומו" - איש, זה הקדוש-ברוך-הוא. אמנם נז"ן זו הפוכה היא, כי מבחינה אמיתית פנימית, אין נפילה.

"על פי ד' יסער"

ואיך יוצאים לדרך? לא בחפזון, אלא "על פי ד' יסער... ועל פי ד' יחגור" - על-פי הענן. השראת השכינה בתוכנו מתגלה בענן שהופיע "ביום הקים את המשכן", כדברי חז"ל על הפסוק "וירא [=אברהם] את המקום מרחק" - "ראה ענן קשור על ההר". נוסעים על-פי הנהגה אלוהית משמי מרומים, על-פי סדר אלוהי סיסטמתי, סדר שכולל חצוצרות המשמיעות קולות שונים של תרועה ותקיעה המתאימים לכל מצב, וכן מיני שבת ההולך ראשון ושבת ההולך אחרון.

3

בשעת מעברים יש צורך בהתחזקות ובהתאוששות. לדוגמא, יש כמה הלכות לגבי היוצא לדרך בים. בגמרא נאמר: "אין מפליגין בספינה פחות משלשה ימים קודם לשבת". לא מפורש שם מה טעם האיסור הזה, ויש הרבה שיטות אצל הראשונים. הרי"ף, הרמב"ם והרא"ש מסבירים שהוא משום שמירה על עונג שבת. מצב החיים ביבשה הוא יותר נורמלי, אבל בים אדם אינו מרגיש טוב בימים הראשונים, יש לו מחלת הים זה יפגע בשלות השבת, ויקראת לשבת ענג".

מכל-מקום, בחיי האדם, יש הכרה להיות גם בדרך. מהר סיני יש המשך למדבר סיני. יש צורך להגיע ל"והוצאתי-והצלתיו-וגאלתי-ולקחתיו-הבאתי אתכם אל הארץ". "נהלת בעונך אל נוח קדשך". זו ירושלים והוה בית-המקדש, לבם של ישראל, המרכזיות של ישראל. ולשם כך מוכרחים לעבור את הדרך ממצרים לירושלים. היאחד עשר יום מחרב" הפכו על-ידי המסיכות לארבעים שנה, אבל לאמתו של דבר גם אחד עשר יום הם דרך. יש הכרה לעבור את ה"מדבר הגדל והנורא". זכינו ליציאת מצרים, לקריעת ים סוף, למעמד הר סיני ולמתן תורה, ולכל הברכה הגדולה הנמשכת מזה, ועם זה אנחנו מוכרחים להתקדם ולהגיע הנה, על-פי ההבטחה לאברהם אבינו "ודוד רביעי ישובו הנה". המדבר הוא פרוודור והכנה כדי להגיע למחוז חפצנו. יש ציווי אלוהי והכרה היסטוריו-אלוהי, לעבור את הדרך הזאת כדי להגיע לירושלים.

דרכים בחזקת סכנה

בדרך יש סכנות וסיכוכים, סכנות גופניות ונפשיות, אבל ההנהגה האלוהית של רבוננו-של-עולם אינה עוזבת אותנו. אחרי כל הדברים הגדולים והנשגבים שקדמו, היום אנו מתחילים חלק מיוחד של חמישה חומשי תורה שענינו דבר ד' המאיר את דרכינו ונתיבותינו במהלך המעבר. בדרך יש כל מיני משגיגים, מקטרגים ובלבולים. "עשרה נסיונות ניסו אבותינו את המקום בדרך הוא במדבר, שנאמר: וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי". פרשת מרגלים, פרשת קורח וכו'. מצד אחד יש בדרך דברים היסטוריים אלוהיים גדולים, ומצד שני תסכולות וטרגדיות נוראות. אבל חייבים להמשיך דרך כל הסיכוכים, ולעבור את המעבר הזה כדי להגיע אל המקום אשר בחר ד'. "ומי כעמך ישראל, גוי אחד בארץ".

ספר 25-26

ד' אתנו בדרך

דבר ד' יוצר האדם, מקיף את כל מצבי החיים, ביציבותם ובתנועתם. דבר ד' מן השמים מדריך את האדם ומחנך אותו גם בבית וגם בדרך: "והיו הדברים האלה... על לבבך... בשבתך בביתך ובלכתך בדרך". "ואתם הדברים כד' אלהיכם" - אף בדרך. חומש במדבר הוא החלק המיוחד של דבר ד' המופיע אלינו בדרך, עם כל סיכוכיו וסכנותיו.

94

ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה לך יהוה ויצאו איביך וינסו משנאיך מפניך: ובנחה יאמר שובה לך יהוה דבבות אלפי ישראל.

15-25

"ויהי בנסע הארץ"

בפרשה שלנו מתחילים הנדודים, ורבוננו-של-עולם אתנו בנסיעתנו. ארון ד' "מתגלגל" אתנו. "ויהי בנסע הארץ"! בספר "הכוזרי" מוסבר שלפעמים נאמר "ארון ד'" והכוונה לקדוש-ברוך-הוא, כפי שנמצא בפרשתנו "ויהי בנסע הארץ ויאמר משה: קומה ד'... ובנחה יאמר: שובה ד'". כי אורייתא וקודשא-ברוך-הוא חד הוא. ד' נמצא אתנו גם בדרך, "במדבר הגדל והנורא". רבוננו-של-עולם בדרך! "שכינתא בגלותא".

עובדה זו הינה כל-כך חמורה וחשובה עד כדי כך ששני פסוקים אלה קובעים ספר מיוחד בפני עצמו - הדבר מודגש על-ידי סימון מיוחד שנמצא לפני ואחרי פסוקים אלה: נז"ן הפוכה - חומש מיוחד של רבוננו-של-עולם הסובל גלות ונדודים אתנו. לפי זה יש שבעה חומשי תורה. חז"ל מדייקים את זה מפסוק "משליל": "תצבה עמודיה שבעה". "פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה... מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו". יש מצב שמימי מיוחד שבו הארון שנקרא ד' לא נמצא בבית ד', אלא מיטלטל עמנו בגלויותינו. "עמו אנכי בצרה" - יוצר האדם נמצא אתו בצרותיו. "לא עזב ד' את הארץ". זאת ההיסטוריה. פרשה זו מתאימה במיוחד לספר של דבר ד' לעם ישראל בנדודיו.

94-97

